

Effekter på den ekonomiska brottsligheten efter avskaffandet av revisionsplikten för mindre aktiebolag

Rapport

Juni 2016

Innehåll

<i>Sammanfattning</i>	3
<i>1 Bakgrund</i>	5
<i>2 Uppdrag och klassificering av aktiebolagen</i>	6
<i>3 Iakttagelser</i>	7
3.1 Stor ökning av andelen aktiebolag som avsagt sig revisor	7
3.2 Bolaget utgör brottsverktyg i närmare hälften av ärendena	8
3.3 Iakttagelser vid granskningen av 182 aktiebolag registrerade före förändringen av revisionsplikten.....	9
3.3.1 Kategori A – 48 bolag med planerad brottslig verksamhet.....	9
3.3.2 Kategori B – 32 bolag har inte initialt anskaffats för att begå brott – men brott har begåtts av olika anledningar	10
3.3.3 Kategori C – 102 bolag utan planerad brottslighet	10
3.4 Iakttagelser vid granskningen av 143 aktiebolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten.....	11
3.4.1 Kategori A – 51 bolag med planerad ekonomisk brottslighet.....	11
3.4.2 Kategori B – 16 bolag har inte initialt anskaffats för att begå brott – men brott har begåtts av olika anledningar	12
3.4.3 Kategori C – 76 bolag utan planerad brottslighet	13
3.5 Branscher.....	13
<i>4 Slutsatser</i>	13
4.1 Granskningen på totalnivå	13
4.2 Granskningen av aktiebolag bildade efter revisionspliktens avskaffande	13
4.3 Granskningen av aktiebolag med hänsyn tagen till brottskategori	14
<i>5 Förslag till åtgärder</i>	16
<i>Bilaga 1 – Metod</i>	18
Urval	18
Tillgängligt material.....	18
Inhämtade uppgifter	19

Sammanfattning

Av granskningen av 325 aktiebolag kan följande slutsatser dras.

- Knappt hälften (45 %) av de granskade bolagen bedöms ha använts som brottsverktyg
- Ungefär en tredjedel av de bolag som förekommer i anmälningarna och som registrerats efter att revisorsplikten avskaffades bedöms ha bildats i syfte att begå brott. Av bolag som registrerats dessförinnan var andelen en fjärdedel.
- Av de bolag som registrerats efter förändringen av revisionsplikten avskaffades har drygt 80 % valt bort revisor. Detta är en väsentligt högre andel jämfört med 33 % för de bolag som registrerats dessförinnan och sedan valt bort revisorn.
- Andelen anmälda bolag som enbart anskaffats i syfte att begå brott är nära dubbelt så hög bland de bolag som inte har revisor jämfört med de bolag som har valt att ha kvar revisorn.
- De aktiebolag som ingått i granskningen och som har valt bort revisor står inte för en oproportionerligt stor andel oaktsamma brott, men det finns trots allt anledning att anta att mörkertalet för denna kategori av brott har ökat eftersom det är lätt för aktiebolag som valt bort revisorn att ”flyga under radarn”
- Avskaffandet av revisionsplikten är en riskfaktor för att bolag används som brottsverktyg.

Ekobrottsmyndigheten har granskat 325 anmälning om ekonomisk brottslighet under två månader 2015 i syfte att undersöka om avskaffandet av revisionsplikten för mindre bolag från och med den 1 november 2010 har fått några konsekvenser för den ekonomiska brottsligheten.

De 325 granskade anmälningarna innehåller en mängd varierande branscher varav de tre största är byggbranschen (25 %), detaljhandeln (14 %) och uthyrning av personal samt städ (10 %).

Det kan konstateras att drygt 8 av 10 av de aktiebolag som startats efter den förändringen av revisionsplikten väljer bort revisor. Detta är en riskfaktor för ekonomisk brottslighet.

Under granskningen har aktiebolagen delats in i tre kategorier. Till kategori A hör bolag som bedömts ha startats i syfte att använda bolaget som brottsverktyg. Till kategori B hör bolag som inte initialt har skaffats för att begå brott och i grunden bedriver en legal verksamhet men där brott av ena eller andra anledningen ändå begås. Till kategori C hör bolag med seriös verksamhet där misstanke om brott föreligger på grund av okunskap eller slarv. Det är också i denna kategori som anmälda brott inte leder till att förundersökning inleds eller läggs ner t.ex. på grund av att brott inte föreligger p.g.a. att försvunnen bokföring återfinns.

Av de 325 granskade bolagen har 99 bedömts tillhöra kategori A, dvs. bolaget har startats i syfte att använda bolaget som brottsverktyg. Därtill kommer 48 bolag som har bedömts tillhöra kategori B, där bolaget driver seriös verksamhet men där brott begås medvetet. Totalt har således 147 av de granskade bolagen bedömts användas som brottsverktyg eller där planerad ekonomisk brottslighet föreligger.

	Kategori A	Kategori B	Kategori C	Totalt
Avsagt sig revisor	64 bolag eller 20 %	26 bolag eller 8 %	86 bolag eller 26 %	176 eller 54 %
Har revisor	35 bolag eller 11 %	22 bolag eller 7 %	92 bolag eller 28 %	149 eller 46 %

Av de 325 granskade anmälningarna framkommer följande:

- 176 aktiebolag eller 54 % har avsagt sig revisor
- 149 aktiebolag eller 46 % har revisor
- 147 aktiebolag, eller 45 %, har enligt Ekobrottsmyndighetens kategorisering använts som brottsverktyg eller där planerad ekonomisk brottslighet förekommer.
- 99 av aktiebolagen har startats **i syfte** att begå ekonomisk brottslighet. Av dessa har
 - 64 aktiebolag valt bort revisor
 - 35 aktiebolag valt att ha revisor.

Av 182 bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten framgår att:

- en tredjedel av bolagen (60 bolag) **saknar** revisor
- 24 av dessa, eller 40 %, bedöms driva bolaget i syfte att begå brott
- två tredjedelar av bolagen (122 bolag) **har** revisor
- 24 av dessa, eller 20 %, bedöms driva bolaget i syfte att begå brott

Andelen oavsiktliga fel eller brott som begås av okunskap eller liknande är högre i bolag som har revisor än i bolag som valt bort revisor. En förklaring kan möjligen vara att dessa bolag bedriver i grunden seriös verksamhet och inte sett någon anledning att välja bort revisorn. En annan förklaring kan vara att de oaktsamma brotten i aktiebolagen inte anmäls överhuvudtaget då dessa saknar revisor.

Av 143 bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten framgår att:

- 8 av 10 bolag (116 bolag) **saknar** revisor
- 40 av dessa, eller 34 %, bedöms ha startat bolaget i syfte att begå brott
- en femtedel av bolagen (27 bolag) **har** revisor
- 11 av dessa, eller 41 %, bedöms ha startat bolaget i syfte att begå brott

Även om antalet anmälningar är större, är andelen anmälda bolag som startats för att begå brott högre i bolag som valt att ha revisor än i bolag som inte har revisor. Detta kan förklaras med att antalet anmälda bolag i denna grupp är relativt litet samt att den typ av företag som har valt att ha revisor och som synes ha haft en övergripande brottsplan har varit tvungna att ha revisor, t e x på grund av omsättningskrav eller krav från leverantörer eller kunder.

1 Bakgrund

Den 1 november 2010 inträdde nya regler om revision i mindre aktiebolag i kraft. Lagändringen innebär att bolag fritt kan bestämma om aktiebolaget ska ha revisor eller inte, under förutsättning att minst två av nedanstående tre kriterier är uppfyllda:

- högst 3 anställda
- högst 1,5 miljoner kronor i balansomslutning
- högst 3 miljoner kronor i nettoomsättning

Sammanlagt fanns 365 062 aktiebolag registrerade hos Bolagsverket vid lagstiftningens införande den 1 november 2010. Det saknas dock statistik på hur många av dessa aktiebolag som hade förutsättningar att avsäga sig revisor. Per den 29 februari 2016 fanns enligt Bolagsverkets statistik 515 538 aktiebolag, varav 4 711 s.k. lagerbolag.

Revision innebär att företagets årsredovisning och bokföring samt ledningens förvaltning granskas av en eller flera revisorer. Revisionen ska utmynna i en årlig granskningsrapport, en revisionsberättelse. Syftet med revisionen är att tillgodose bolagets intressenter såsom ägarnas och borgenärernas intresse av att det finns en ändamålsenlig kontroll av att företagets verksamhet sköts på ett lagenligt och korrekt sätt samt att företagets ställning och resultat redovisas rätt.

Det har från flera håll efterfrågats information om hur avskaffandet av revisionsplikten för de allra minsta bolagen har påverkat den ekonomiska brottsligheten. Något enkelt svar kan inte ges eftersom den ekonomiska brottsligheten påverkas av många faktorer och är mångfacetterad och dessutom föränderlig över tid. Brottstatistik över de ekonomiska brotten kan dels erhållas från Brå dels från Ekobrottsmyndigheten. Det är komplicerat att tolka statistiken från Ekobrottsmyndigheten eftersom myndigheten inte hade riksansvar för ekobrottsbekämpningen förrän den 1 juli 2013.

De brott som är vanligast förekommande i anmälningar till Ekobrottsmyndigheten är bokföringsbrott och skattebrott. Från Brå kan följande statistik inhämtas för åren 2009–2015.

Brottstyp	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Bokföringsbrott	11 044	12 004	12 260	11 805	12 644	12 777	14 641
Skattebrott	21 572	21 726	17 808	17 176	17 939	15 551	14 458

Tabell 1: Antal bokföringsbrott och skattebrott anmälda åren 2009-2015. Källa: Brå.

Det bör också framhållas att anmälda ekonomiska brott endast utgör en del av den ekonomiska brottsligheten. Som t.ex. framhålls i en avhandling ”Bokföringsbrott - En studie i selektion”¹ finns ett stort mörkertal när det gäller ekonomiska brott. Med mörkertal menas att ett stort antal brott begås utan att de upptäcks och anmäls. Mörkertalet berör alla typer av ekonomisk brottslighet, inte bara den allvarligaste. Anmälningar om ekonomiska brott kommer idag i huvudsak från Skatteverket och konkursförvaltare. Anmälningarna från

¹ Lars Korsell- Jure Förlag 2012

Skatteverket styrs till stor del av olika riktade insatser. Detta innebär således att mörkertalet till viss del beror på vilka kontroller som Skatteverket utför samt i vilken omfattning.

Det är svårt att enbart från ovan nämnda statistik dra några slutsatser om på vilket sätt avskaffandet av revisionsplikten har påverkat statistiken över anmälda brott. Det kan konstateras att antalet anmälda bokföringsbrott har ökat från 11 044 år 2009 (det senaste året då samtliga aktiebolag hade revisionsplikt) till 14 641 år 2015. Man ska samtidigt konstatera att antalet företag har ökat från 910 028 stycken år 2009 till 1 088 310 stycken år 2015, dvs. drygt 178 000 fler företag². Vidare kan konstateras att antalet anmälda skattebrott har minskat under ovan nämnda tidsperiod. Två orsaker till detta kan vara ändrade inriktningar på Skatteverkets kontrollverksamhet samt ändrad praxis i Högsta domstolen 2013 avseende dubbelprövningsförbudet. Enkelt uttryckt innebär dubbelprövningsförbudet att en fysisk person som fått skattetillägg inte senare också kan åtalas för skattebrott för samma gärning.

För att få ett mått på om avskaffandet av revisionsplikten har påverkat den ekonomiska brottsligheten har därför en mer djupgående analys på ett antal anmälda brott i aktiebolag inletts för att se om det finns ett mönster.

2 Uppdrag och klassificering av aktiebolagen

Vårt uppdrag har varit att undersöka om avskaffandet av revisorsplikten för de mindre aktiebolagen haft några effekter på den ekonomiska brottsligheten.

Vid granskningen har identifierats tre huvudsakliga kategorier av bolag till kategori A hör bolag som bedömts ha anskaffats enbart i syfte att begå brott. Till kategori B hör bolag som inte har bedömts ha anskaffats i syfte att begå brott men att så senare har skett av olika skäl. Till kategori C hör bolag där det inte varit frågan om planerad brottslighet utan det varit frågan om slarv, sjukdom o. dyl. Kategoriseringen beskrivs närmare i metodavsnittet i bilaga 1.

² Ekonomifakta

Klassificeringen och utfallet av analysen sammanfattas nedan i tabell 2.

Antal granskade bolag N=325						
Bolaget registrerat före 1 november 2010			Bolaget registrerat efter 31 oktober 2010			Totalt
N= 182			N=143			N=325
	Har revisor N=122	Saknar revisor N=60		Har revisor N=27	Saknar revisor N=116	
Kategori A N=48	24 (20%)	24 (40%)	Kategori A N=51	11 (41%)	40 (34%)	N=99
Kategori B N=32	21 (17%)	11 (18%)	Kategori B N=16	1 (4%)	15 (13%)	N=48
Kategori C N=102	77 (63%)	25 (42%)	Kategori C N=76	15 (55%)	61 (53%)	N=178

Tabell 2. Granskade bolag efter om dessa registrerats före eller efter ändringarna av revisionsplikten, om de har revisor eller inte samt kategori A-C

Klassificering av anmälda bolag som registrerats före resp. efter förändringen av revisionsplikten beskrivs nedan i tabell 3.

Bolaget registrerat före 1 november 2010			Bolaget registrerat efter 31 oktober 2010			Totalt
	Har/saknar revisor N=182	Andel av anmälda brott		Har/saknar revisor N=143	Andel av anmälda brott	Andel av anmälda brott
Kategori A	48	26 %	Kategori A	51	36 %	30 %
Kategori B	32	18 %	Kategori B	16	11 %	15 %
Kategori C	102	56 %	Kategori C	76	53 %	55 %

Tabell 3. Granskade bolag uppdelade efter om dessa registrerats före eller efter ändringarna av revisionsplikten samt kategori A-C

3 Iakttagelser

3.1 Stor ökning av andelen aktiebolag som avsagt sig revisor

Det kan konstateras att andelen bolag som saknar revisor har ökat markant för bolag som registrerats efter förändringen av revisionsplikten jämfört med bolag som registrerats före den tidpunkten. För bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten saknade 60 av 182, dvs. en tredjedel, revisor. För bolag registrerade efter den tidpunkten saknar 116 av 143, dvs. 8 av 10, revisor. **Av de granskade bolagen har det således skett en markant ökning av andelen bolag som väljer bort revisor efter förändringen av revisionsplikten.**

Sammanlagt omfattar granskningen 325 anmälningar om brott i aktiebolag. Av dessa anmälningar har 176 bolag eller 54 % av sagt sig revisor.

Som en jämförelse kan nämnas att det av statistik från Bolagsverket den 29 februari 2016 framgår att av sammanlagt 510 827 registrerade aktiebolag har 258 223 bolag valt att inte ha revisor, vilket motsvarar ett rikssnitt om 50,5 % (bilaga 2).

3.2 Bolaget utgör brottsverktyg i närmare hälften av ärendena

I samband med utredningen har som ovan beskrivits klassificeringar utifrån det anmälda brottets karaktär gjorts. Den totala fördelningen av de granskade 325 bolagen framgår enligt nedan:

- 99 bolag (30 %) har bedömts tillhöra kategori A – bolaget bedöms enbart ha anskaffats i syfte att begå brott.
- 48 bolag (15 %) har bedömts tillhöra kategori B – bolaget bedöms inte initialt ha anskaffats i syfte att begå brott, men så har senare skett av olika skäl.
- 178 bolag (54,5 %) har bedömts tillhöra kategori C – bolaget bedöms inte vara föremål för planerad ekonomisk brottslighet.

Utifrån analysen av bolagen görs således bedömningen att 30 % – närmare en tredjedel – av bolagen har anskaffats enbart i syfte att begå brott. Därtill kommer ett antal bolag som inte har startats i syfte att begå brott men så har skett av olika skäl. **Aktiebolagen utgör ett skarpt brottsverktyg i 45 % av de granskade ärendena.**

Av tabellen nedan framgår att **andelen bolag som enbart anskaffats i syfte att begå brott är dubbelt så hög bland de bolag som inte har revisor som de som har revisor**. Av anmälningarna utgör 20 % av anmälningarna som avser bolag utan revisor bedöms ha registrerats eller anskaffats i brottsligt syfte. Detta kan jämföras med 11 % av de bolag med revisor som bedöms ha registrerats eller anskaffats i brottsligt syfte.

	Kategori A	Kategori B	Kategori C	Totalt
Avsagt sig revisor	64 bolag eller 20 %	26 bolag eller 8 %	86 bolag eller 26 %	176 eller 54 %
Har revisor	35 bolag eller 11 %	22 bolag eller 7 %	92 bolag eller 28 %	149 eller 46 %

Tabell 4. Fördelningen av bolag som indelats i kategori A – C och andelen som har revisor eller har avsagt sig revisor.

Av dessa siffror kan man dock inte se någon större skillnad när det gäller kategori av anmält brott för grupp B och C.

Av de 35 granskade bolagen i kategori A med vald revisor har följande noterats:

- 17 bolag har en nettoomsättning över 3 miljoner kr enligt senast registrerade årsredovisningen.
- 16 bolag har försatts i konkurs vilka är föranledda av likvidation där årsredovisning saknats i 15 fall - fyra av dessa bolag hade en nettoomsättning över 3 miljoner kr enligt senast registrerade årsredovisningen.
- 11 bolag var registrerade efter förändringen av revisionsplikten – flera av dessa bolag avsåg byggbranschen och/eller uthyrning av personal.

Vidare har det uppmärksammats att s.k. målvakter förekommer.

Med målvakt avses här en person som lånar ut sitt namn till företagsregistreringar där ekonomisk brottslighet föreligger. Denna person har inte för avsikt att delta i bolagets verksamhet på något sätt. Inte sällan förekommer personen i belastningsregistret.

3.3 Iakttagelser vid granskningen av 182 aktiebolag registrerade före förändringen av revisionsplikten

Det kan konstateras att bolag som registrerats efter att avskaffandet av revisionsplikten infördes är kraftigt överrepresenterade i de anmälningar som undersökts. En förklaring kan vara att nybildade aktiebolag rent generellt kan antas vara föremål för större ekonomiska risker.

Av de 325 undersökta ärendena var 182 aktiebolag registrerade före förändringen av revisionsplikten. Av dessa saknade 60 bolag, eller 33 %, revisor. Detta kan jämföras med Bolagsverkets rikssnitt om 50,5 % för samtliga bolag som avlagt sig revisor. Det kan antecknas att rikssnittet avser samtliga bolag oavsett registreringsdatum, någon annan statistik finns inte att tillgå.

Det totala antalet aktiebolag vid denna period uppgick som tidigare nämnts till drygt 500 000 st. varav ca 92 450 bolag var registrerade efter förändringen av revisionsplikten, vilket motsvarar 18 % av samtliga registrerade aktiebolag (inklusive lagerbolag).

3.3.1 Kategori A – 48 bolag med planerad brottslig verksamhet

Totalt har 48 av de 182 bolag som registrerats före förändringen av revisionsplikten bedömts ägna sig åt planerad ekonomisk brottslighet. Andelen bolag som använts för planerad ekonomisk brottslighet är dubbelt så hög för bolag som valt bort revisor, jämfört med bolag som har revisor.

Av genomgångna anmälningar framkommer att bolag som i undersökningen klassificerats som kategori A och registrerats före den förändringen av revisionsplikten samt valt att inte ha revisor förekommer i 24 fall. Detta motsvarar 13 % (24/182) av anmälningarna som avser bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 60 anmälda bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten som avlagt sig revisor har 24 bolag, eller 40 % (24/60) av dessa, klassificerats i brottskategori A, dvs. planerad ekonomisk brottslighet.

Vid jämförelse av bolag med vald revisor har även där 24 anmälda bolag identifierats i kategori A. Detta motsvarar 13 % (24/182) av anmälningarna som avser bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten.

Sammanlagt har 122 anmälda bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten vald revisor. Det innebär att 20 % (24/122) av dessa klassificerats i brottskategori A, dvs. planerad ekonomisk brottslighet. Det föreligger således en överrepresentation av bolag som klassificerats i kategori A, dvs. planerad ekonomisk brottslighet och som avlagt sig revisor jämfört med motsvarande bolag med revisor.

3.3.2 Kategori B – 32 bolag har inte initialt anskaffats för att begå brott – men brott har begåtts av olika anledningar

Totalt har 32 av de 182 bolag som registrerats före den förändringen av revisionsplikten bedömts höra till kategori B, dvs. inte initialt ha anskaffats för att begå brott, men så har kommit att ske av olika anledningar. Andelen bolag som på detta sätt har använts för ekonomisk brottslighet är lika hög för bolag som valt bort revisor som för bolag som har revisor.

Av genomgångna anmälningar framkommer att bolag som i undersökningen klassificerats som kategori B och registrerats före förändringen av revisionsplikten, samt valt att inte ha revisor förekommer i 11 fall. Detta motsvarar 6 % (11/182) av anmälningarna som avser bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 60 anmälda bolag registrerade före den förändringen av revisionsplikten som avlagt sig revisor har 18 % (11/60) av dessa klassificerats i brottskategori B.

Vid jämförelse av bolag med vald revisor har 21 anmälda bolag identifierats i kategori B. Detta motsvarar 12 % (21/182) av anmälningarna som avser bolag registrerade före den förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 122 anmälda bolag som registrerats före den förändringen av revisionsplikten som valt revisor har 17 % (21/122) klassificerats i brottskategori B.

3.3.3 Kategori C – 102 bolag utan planerad brottslighet

Totalt har 102 av de 182 bolag som registrerats före förändringen av revisionsplikten bedömts bedriva bolaget utan att ägna sig åt planerad ekonomisk brottslighet. Det kan, kanske något förvånande, konstateras att andelen anmälda aktiebolag där brottet kan bedömas som oaktsamt är överrepresenterat för bolag som valt att behålla revisor. En förklaring kan möjligen vara att dessa bolag bedriver en i grunden seriös verksamhet och inte sett någon anledning att välja bort revisorn, eller att det finns krav på revisor av andra anledningar, t.ex. för att erhålla bolagskrediter.

Av genomgångna anmälningar framkommer att bolag som i undersökningen klassificerats som kategori C och registrerats före den förändringen av revisionsplikten samt valt att inte ha revisor förekommer i 25 fall. Detta motsvarar 14 % (25/182) av anmälningarna som avser bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 60 anmälda bolag registrerade före den förändringen av revisionsplikten som av sagt sig revisor har 42 % (25/60) klassificerats i brottskategori 3.

Vid jämförelse av bolag med vald revisor har 77 anmälda bolag identifierats i kategori C. Detta motsvarar 42 % (77/182) av anmälningarna som avser bolag registrerade före förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 122 anmälda bolag som är registrerade före förändringen av revisionsplikten som valt revisor har 63 % (77/122) klassificerats i brottskategori C.

3.4 Iakttagelser vid granskningen av 143 aktiebolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten

I det undersökta materialet framgår att 143 aktiebolag anmälts för brott som registrerats efter förändringen av revisionsplikten. Detta motsvarar 44 % (143/325) av samtliga inkomna anmälningar under granskad tidsperiod. Av dessa bolag saknade 81 % revisor vilket ska jämföras med Bolagsverkets riksgenomsnitt om 50,5 % för samtliga bolag som valt bort revisor³.

Av de inkomna anmälningarna som avsåg bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten kan konstateras, att anmälningar där det förekom bolag som saknar revisor, var kraftigt överrepresenterade jämfört med bolag som har kvar revision (81 % jämfört med 19 %). Som nämnts ovan kan det dock konstateras att i snitt 81 % har valt bort revisor bland bolag registrerade hos Bolagsverket efter förändringen av revisionsplikten. Ur den aspekten finns ingen överrepresentation för gruppen anmälda bolag som saknar revisor och som anmälts under granskad period.

3.4.1 Kategori A – 51 bolag med planerad ekonomisk brottslighet

Totalt har 51 av de 143 bolag som registrerats efter förändringen av revisionsplikten bedömts ägna sig åt planerad ekonomisk brottslighet. Andelen bolag som använts för planerad ekonomisk brottslighet är inte högre för bolag som valt bort revisor, jämfört med bolag som har revisor.

Av genomgångna anmälningar framkommer att de bolag som i undersökningen klassificerats som kategori A och registrerats efter den förändringen av revisionsplikten samt valt att inte

³ Av erhållen statistik från Bolagsverket framgår att det under perioden från att den frivilliga revisionsplikten infördes förändringen av revisionsplikten till den 31 mars 2015 har registrerats 92 449 aktiebolag (exklusive lagerbolag). Av samma statistik framgår att 74 501 aktiebolag som bildades denna period valde att inte ha revisor (81 %).

ha revisor förekommer i 40 fall. Detta motsvarar 28 % (40/143) av anmälningarna som avser bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 116 anmälda bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten som av sagt sig revisor har 34 % (40/116) klassificerats i brottskategori A, dvs. planerad ekonomisk brottslighet.

Vid jämförelse av bolag med vald revisor har 11 anmälda bolag identifierats i kategori A. Detta motsvarar 8 % (11/143) av anmälningarna som avser bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 27 anmälda bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten som valt revisor har 41 % (11/27) klassificerats i brottskategori A. Detta kan anses vara en hög andel. Förklaringen kan möjligen sökas i att dessa bolag i regel haft hög omsättning eller har befunnit sig i ekonomiska sammanhang där revisor av andra skäl ansetts nödvändigt, t.ex. vid kreditgivning, upphandling eller dylikt.

Av granskningen har det bl.a. noterats att av dessa 11 bolag har sju bolag försatts i likvidation och konkurs p.g.a. att årsredovisning inte lämnats. Vidare återfinns bolag med nettoomsättning enligt senaste årsredovisningen över 3 miljoner kr.

3.4.2 Kategori B – 16 bolag har inte initialt anskaffats för att begå brott – men brott har begåtts av olika anledningar

Totalt har 16 av de 143 bolag som registrerats efter förändringen av revisionsplikten bedömts inte initialt ha anskaffats för att begå ekonomisk brottslighet, men så har skett av olika anledningar. Andelen bolag som använts för den typen av ekonomisk brottslighet är högre för bolag som valt bort revisor, jämfört med bolag som har revisor, men det är frågan om få fall så några långtgående slutsatser kan inte dras.

Av genomgångna anmälningar framkommer att bolag som i undersökningen klassificerats som kategori B och registrerats efter förändringen av revisionsplikten samt valt att inte ha revisor förekommer i 15 fall. Detta motsvarar 10 % (15/143) av anmälningarna som avser bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 116 anmälda bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten som av sagt sig revisor har 13 % (15/116) klassificerats i brottskategori B.

Vid jämförelse av bolag med vald revisor som registrerats efter förändringen av revisionsplikten har endast ett anmält ärende identifierats i kategori B. Detta motsvarar 1 % (1/143) av anmälningarna som avser bolag registrerade efter förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 27 anmälda bolag registrerade efter den förändringen av revisionsplikten som valt revisor har 4 % (1/27).

3.4.3 Kategori C – 76 bolag utan planerad brottslighet

Totalt har 76 av de 182 bolag som registrerats efter förändringen av revisionsplikten bedömts ägna sig åt seriös verksamhet utan planerad ekonomisk brottslighet, men där brott ändå begås av någon anledning. Andelen bolag som bedriver seriös verksamhet men där brott har begåtts av någon anledning ligger på samma nivå som för bolag som valt bort revisor. Det är dock frågan om få bolag i antal och några långtgående slutsatser kan inte dras.

Av genomgångna anmälningar framkommer att bolag som i undersökningen klassificerats som kategori C och registrerats efter den förändringen av revisionsplikten samt valt att inte ha revisor förekommer i 61 fall. Detta motsvarar 43 % (61/143) av anmälningarna som avser bolag registrerade efter den förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 116 anmälda bolag registrerade efter den förändringen av revisionsplikten som avsagt sig revisor har 53 % (61/116) klassificerats i brottskategori C.

Vid jämförelse av bolag med vald revisor har 15 anmälda bolag identifierats i kategori C. Detta motsvarar 10 % (15/143) av anmälningarna som avser bolag registrerade efter den förändringen av revisionsplikten.

Av de sammanlagt 27 anmälda bolag registrerade efter den förändringen av revisionsplikten som valt revisor har 55 % (15/27) klassificerats i brottskategori C.

3.5 Branscher

Vid granskningen kan det konstateras att byggbranschen är överrepresenterad bland de granskade anmälningarna. Dessa bolag omfattar 25 % av anmälningarna, därefter följer detaljhandeln med 14 %, uthyrning av personal samt städ med 10 %, restaurang- samt konsultbranschen med vardera 8 % samt bilverkstad och försäljning av bilar om 6 %.

4 Slutsatser

4.1 Granskningen på totalnivå

Granskningen som genomförts tyder på en viss överrepresentation av anmälda bolag som avsagt sig revisor. Av de granskade bolagen framgår att **54 %** saknar revisor. Vid en jämförelse av hur stor andel av samtliga aktiebolag i Sverige som hade revisorsförbehåll och valt bort revisorn per den 16 februari 2016 uppgick denna siffra till **50,5 %**.

4.2 Granskningen av aktiebolag bildade efter revisionspliktens avskaffande

Av det genomgångna materialet framgår att **81 %** av de bolag som registrerats efter den förändringen av revisionsplikten valt bort revisor. Detta ska jämföras med ett genomsnitt på **81 %** av det totala antalet aktiebolag som valt bort revisor under perioden. Det finns således

en inte någon överrepresentation av aktiebolag bildade efter revisionsplikten avskaffande som avsåg sig revisor i anmälda bolag.

4.3 Granskningen av aktiebolag med hänsyn tagen till brottskategori

Av granskningen av 325 aktiebolag kan följande slutsatser dras

- Knappt hälften (45 %) av de granskade bolagen bedöms ha använts som brottsverktyg
- Ungefär en tredjedel av de bolag som ingår i granskningen och som registrerats efter förändringen av revisionsplikten bedöms ha registrerats i syfte att begå brott. Av bolag som registrerats dessförinnan var andelen en fjärdedel.
- Av de bolag som registrerats efter att revisorsplikten avskaffades har drygt 80 % valt bort revisor. Detta är en väsentligt högre andel jämfört med 33 % för de bolag som registrerats dessförinnan och som efter förändringen av revisionsplikten valt bort revisorn.
- Andelen anmälda bolag som enbart anskaffats i syfte att begå brott är nära dubbelt så hög bland de bolag som inte har revisor jämfört med de bolag som har valt att ha kvar revisorn.
- Det har i granskningen framkommit att aktiebolag som valt bort revisor inte står för en oproportionerligt stor andel av oaktsamma brott. Det finns anledning att anta att mörkertalet för denna kategori av brott ändå ökat eftersom det är lättare för aktiebolag som inte valt revisor att flyga under ”radarn”.
- Avskaffandet av revisionsplikten är en riskfaktor för att bolag används som brottsverktyg

Avseende brottskategorier kan konstateras att störst skillnad mellan aktiebolag som valt bort revisorn och de aktiebolag som hade kvar revisorn fanns i kategori A - planerad ekonomisk brottslighet. Totalt har 99 av 325 anmälda bolag bedömts tillhöra kategori A. Av dessa saknade 64 bolag eller 65 % (64/99) revisor.

Det föreligger således en överrepresentation av bolag som klassificerats i kategori A, dvs. planerad ekonomisk brottslighet och som avsåg sig revisor jämfört med motsvarande bolag med revisor. En förklaring till detta kan vara att det i ett brottsupplägg kan skada att ha en revisor som i vart fall till en början måste skaffa sig en kännedom om sin klient. En annan förklaring kan vara att ett tidigare seriöst bolag avyttrats och ny styrelse inträtt med syfte att begå oegentligheter och därmed valt bort revisor för att på så sätt inte få insyn i bolaget.

Det kan nämnas att av anmälda bolag bildade efter förändringen av revisionsplikten och som valt att ha revisor var andelen som bedömts tillhöra kategori A relativt sett högre än bolag som inte hade revisor. Att så är fallet kan bero dels på att det totala antalet anmälda bolag för

denna kategori var litet (27 anmälda bolag) samt att dessa bolag varit tvungna att ha revisor p.g.a. omsättning eller andra krav.

För kategori B, dvs. bolag som inte initialt anskaffats i syfte att begå brott men att så senare skett av olika skäl finns en överrepresentation av bolag som saknar revisor för bolag som har registrerats efter förändringen av revisionsplikten. En förklaring till att i princip samtliga anmälda brott i denna kategori återfinns bland de bolag som avsagt sig revisor kan vara att incitament till att begå brott är högre i dessa fall, dvs. i bolag utan revisor.

För kategori C har inte avsaknad av revisor varit överrepresenterat i förhållande till sin andel. Detta kan vara något överraskande. Möjligen kan detta bero på att avsaknaden av revisor innebär att mörkertalet av de oaktsamma brotten i de bolag som valt bort revisorn är större. Till exempel så har revisorerna anmälningsplikt om man upptäcker ett ekonomiskt brott. Bolag som saknar revisor har således ingen revisor som kan anmäla brott. Det kan således vara lättare att ”flyga under radarn” och därmed fortsätta att driva en verksamhet trots att en mängd mindre allvarliga brott sker. Detta bekräftas också av insamlad statistik från Ekobrottsmyndighetens mängdenhet i Sthlm. Där framkommer att antalet anmälningar från revisorer har minskat kraftigt efter förändringen av revisionsplikten⁴.

Slutsatsen av denna studie kan således vara att avskaffandet av revisionsplikten ännu inte synes ha ökat anmälningarna av oaktsamma brott. Däremot finns klara tecken på att aktiebolag som saknar revisor i högre utsträckning används som brottsverktyg i samband med ekonomisk brottslighet. Dessutom synes bolag som bildats och bedrivits i ett seriöst syfte men där planerad ekonomisk brottslighet har förekommit av mer tillfällig natur i högre utsträckning sakna revisor. Detta gäller dock endast för aktiebolag som registrerats efter förändringen av revisionsplikten.

Det framgår av denna studie att det finns en överrepresentation av aktiebolag som valt bort revisorn där planerad ekonomisk brottslighet förekommer. Det ligger i linje med de farhågor som fanns i samband med att de allra minsta aktiebolagen erhöll en frivillig revisionsplikt 2010. Granskningen av de genomgångna ärendena visar att avskaffandet har fått effekt på den ekonomiska brottsligheten. Drygt 45 % av de anmälda bolagen bedöms utgöra kategori A och B ärenden. Det innebär att närmare 150 bolag under en två månaders period har anmälts där aktiebolagen har använts i planerad ekonomisk brottslighet. Om denna period är representativ för hela året skulle antalet aktiebolag som anmäls till Ekobrottsmyndigheten i Stockholm och som används till planerad ekonomisk brottslighet uppgå till c:a 900 bolag.

Statistiskt sett anmäls c:a hälften av samtliga bokföringsbrott i Sverige till Ekobrottsmyndigheten i Stockholm. Om Stockholm skulle vara representativt för hela landet skulle detta innebära att c:a 1800 aktiebolag anmäls till Ekobrottsmyndigheten i Sverige på ett år där planerad ekonomisk brottslighet ingår (kategori A och B).

⁴ . En fördjupad granskning skulle kunna ge en förklaring till orsaken varför andelen oaktsamma brott inte är överrepresenterade för de bolag som valt bort revisor. Detta har inte varit möjligt att utreda inom ramen för detta projekt.

År 2015 bildades enligt statistik från bolagsverket 26 071 aktiebolag i Sverige. Även om det inte går att dra paralleller med antalet nybildade aktiebolag och bolag som anmäls där planerad ekonomisk brottslighet föreligger så kan man ändå få en bild av hur relationen är mellan registrerade aktiebolag och hur stor andel som används som brottsverktyg. Detta innebär att ungefär sju av 100 aktiebolag används i samband med planerad ekonomisk brottslighet.

5 Förslag till åtgärder

Av undersökningen framgår att det finns en överrepresentation av aktiebolag som valt bort revisor. Det finns enligt vår uppfattning inte stöd för en återgång till revisionsplikt för samtliga aktiebolag. Det finns också de som driver på att fler aktiebolag ska omfattas av en frivillig revisionsplikt. Det ligger helt i linje med allmän önskan om minskad administration för företagen. Det är också förenligt med den överordnade EU-rätten.

Om den frivilliga revisionsplikten utökas och omfattar fler aktiebolag skulle troligen problemen med den ekonomiska brottsligheten öka. I Brå:s rapport Administrativa åtgärder mot ekonomisk och organiserad brottslighet 2015:15 konstateras att kriminaliteten alltmer liknar ekonomisk brottslighet både till form (företag) och innehåll (ekobrott eller ekobrottsliknande karaktär).

Brå föreslår att olika administrativa åtgärder bör ses som ett viktigt komplement till traditionell brottsbekämpning. Administrativa åtgärder bör därför betraktas som ett tredje ben för att motverka både ekonomisk och organiserad brottslighet. En möjlighet finns dock som inte utnyttjas i dess fullständiga potential.

I Sverige finns ett stort antal redovisningskonsulter som organiseras i två större organisationer; FAR (Förenade Auktoriserade Revisorer och SRF (Sveriges Redovisningskonsulters Förbund). Båda organisationerna har en väl fungerande tillsyn över anslutna medlemmar och har ett system för auktorisation. Ett förslag på administrativ åtgärd är att se över aktiebolagslagens regler för revision och se över möjligheterna för en auktoriserad redovisningskonsult att utföra en förenklad kontroll för de aktiebolag som valt bort revisorn. Den skulle vara mycket basal och innebära en ytterst liten kostnad för ett aktiebolag.

Man skulle då kunna införa en skyldighet för varje aktiebolag att anlita en auktoriserad redovisningskonsult.

Redovisningskonsulten skulle då kunna anlitas för att upprätta bokföring för bolaget (frivilligt) samt upprätta ett bokslutsintyg (obligatoriskt). Bokslutsintyget skulle kunna vara uppdelat i två nivåer; Nivå 1 är liktydigt med de bokslutsintyg som redovisningskonsulten upprättar idag enligt REKO. Alternativt anlitar aktiebolaget redovisningskonsulten endast för en översiktlig granskning (Nivå 2) där bokslutet har granskats översiktligt. Detta skulle vara en miniminivå för samtliga aktiebolag. Moment som skulle kunna ingå är att årsredovisningen uppfyller Årsredovisningslagens formella krav, vissa avstämningar mot externa kontrollunderlag samt en kontroll av att aktiebolagen sköter skatter och avgifter.

Det obligatoriska bokslutsintyget skulle då vara en tjänst som tillkommer för de bolag som inte anlitar redovisningskonsult idag.

Redovisningskonsulter är idag också anmälningspliktiga enligt penningtvättslagen. Det innebär att dessa är skyldiga att lära känna sin kund och även rapportera in misstänkta penningtvättstransaktioner till Finanspolisen.

Ett införande av en extern kontroll av aktiebolag som inte idag omfattas av revisionsplikten skulle också innebära att möjligheten att skydda samhället från penningtvätt och finansiering av terrorism ökar.

Som tidigare nämnts så har det inte i granskningen framkommit att aktiebolag som valt bort revisor står för en oproportionerligt stor andel av oäktsamma brott. Det kan finnas en anledning att tro mörkertalet har ökat för denna typ av brottslighet. Vissa indikationer från Bolagsverket tyder också på detta då kvaliteten på årsredovisningar har sjunkit sedan förändringen av revisionsplikten. Förutom den insats en auktoriserad redovisningskonsult kan göra finns även brottsförebyggande åtgärder såsom utbildning och informationsinsatser kunna göras av de brottsbekämpande myndigheterna samt Skatteverket.

Bilaga 1 – Metod

Urval

Materialet består av samtliga brottsanmälningar avseende aktiebolag som inkommit till Ekobrottsmyndighetens mängdenhet i Stockholm under perioden 8 april till 7 juni 2015.

Under denna period har Ekobrottsmyndigheten i Stockholm tagit emot 338 anmälningar om brott i aktiebolag. Eftersom några av dessa anmälningar avser samma bolag samt relevanta uppgifter för granskningen saknats i vissa fall omfattas dessa bolag inte av granskningen. Härigenom består utredningen av 325 aktiebolag.

Utgångspunkten har varit bolagens bolagsordningar av vilka det framgår om bolaget valt bort revisor eller inte. Hänsyn har tagits till att bolag med revisorsförbehåll ändå valt revisor.

Det ska i sammanhanget nämnas att i rapporten används begreppet anmälda bolag. Detta är ur ett juridiskt perspektiv något missvisande uttryck eftersom ett aktiebolag inte kan bli misstänkt för brott utan det är dess företrädare. Men eftersom undersökningen avser att utreda om avskaffandet av revisionsplikten för de mindre aktiebolagen har haft någon effekt på den ekonomiska brottsligheten så har denna terminologi valts ändå.

Det ska också påpekas att undersökningen avser anmälda brott och inte endast ärenden där lagföring har skett. Det innebär att det ingår anmälningar där förundersökning inte inletts eller förundersökning har lagt ned på grund av att brott inte kan styrkas efter det att en förundersökning inletts. Orsaken till detta kan till exempel vara att bokföring som tidigare saknats har blivit tillgänglig under förundersökningen.

Metoden som valts bedöms trots detta vara tillfyllest eftersom den fångar in den brottslighet som faktiskt förekommer men som inte lagförs av olika skäl, t.ex. på grund av förundersökningsbegränsningar eller att den misstänkte har dömts för annan brottslighet.

Tillgängligt material

Följande material har varit tillgängligt:

- Brottsanmälningar med bifogade bilagor såsom edgångssammanträden, förvaltarberättelser, konkursbouppteckningar, Skatteverkets promemorior och beslut etc.
- Uppgifter från Bolagsverket såsom årsredovisningar, styrelseuppgifter, bolagsordningar m.m.

Därutöver har uppgifter inhämtats från Ekobrottsmyndighetens interna ärendehanteringsstöd, Cåbra.

Inhämtade uppgifter

Inhämtade uppgifter har bearbetats i Excel som är uppbyggd enligt följande:

- Bolagets namn och organisationsnummer.
- Verksamhet - bolagets verksamhet framgår av bolagsordningen.
- Datum då bolaget registrerats hos Bolagsverket.
- Brott som anmälts.

I de fall både grovt brott och brott av normalgraden anmälts framgår endast grovt brott, t.ex. grovt bokföringsbrott.

- Kategori av ärende – enligt klassificering i Ekobrottsmyndighetens interna ärendehanteringsstöd, Cåbra.

EKO 1 – okomplicerat ekobrott.

EKO 2 – normalt ekobrott.

EKO 3 – stort ekobrott.

- Avsagt revisor - om revisor valts bort framgår vilket år det skett.
- Förundersökning (FU) inledd - om FU inte inletts framgår skäl till detta.
- Anmälare - vem/vilka som anmält brott.
- Konkurs.

Datum då konkursen är inledd – uppgift som inhämtats från Bolagsverket.

Om konkurs är föranledd av likvidation framgår orsak till likvidationen.

- Skulder.

Belopp enligt konkursförvaltarens konkursbouppteckning/förvaltarberättelse.

- Omsättning.

Senaste årsredovisningens nettoomsättning, om årsredovisning saknas, ev. uppgift från senaste resultatrapport.

- Klassificering

Klassificering har gjorts enligt följande

Kategori A - Bedömning att bolag enbart anskaffats i syfte att begå brott.

Kategori B - Bedömning att bolag inte initialt anskaffats i syfte att begå brott men att så senare skett av olika skäl.

Kategori C - Nej, inte planerad ekonomisk brottslighet.

Nedan ges exempel på de olika kategorierna.

Typfall som ingår i kategori A

Notera att både bolag som bildats för att begå brott samt bolag som övertagits för att därefter begå brott avses.

- 1) Styrelsen består av aktörer med ett flertal konkurser bakom sig, omfattande penningströmmar på bolagets bankkonto konstateras, uttag från bolagets konto sker i direkt eller nära anslutning till inbetalningar. Bolaget försätts i likvidation och konkurs p.g.a. att årsredovisning inte lämnats. I samband med konkursen har en s.k. målvakt trätt in i styrelsen. Bokföring saknas i sin helhet.
- 2) Ett registrerat bolag omfattas enligt bolagsordningen omfattas av en bred verksamhet såsom service av bilar, försäljning av reservdelar, försäljning av begagnade bilar samt uthyrning av personal inom bygg- och städ verksamhet. I samband med revision hos Skatteverket (SKV) uppmärksammas att bolagets huvudsakliga verksamhet består av införsel av bilar från Tyskland med återopande av bolagets VAT nummer, dvs.. bolagets momsregistreringsnummer. När försäljning av dessa bilar sedan sker i Sverige till svenska kunder redovisar bolaget inte utgående mervärdesskatt på denna försäljning. Ofta handlar det om stora belopp. Skatteverket lyckas inte etablera någon kontakt med bolaget och styrelsebyte sker i samband med att Skatteverket inleder sin kontroll.
- 3) Vid granskning av byggbolag uppmärksammas flera inblandande parter med samma aktörer där osanna fakturor och ”svart” arbetskraft varit brottsupplägget. Kan även omfatta ROT bedrägerier.
- 4) Ett bolag med omfattande styrelsebyten under kort tid. Enligt bolagsordningen ska bolaget tillhandahålla callcenterlösningar. I samband med konkurs har konkursförvaltaren noterat att verksamheten istället bestått av telefonförsäljning av annonser. Fakturor har skickats till kunder som inte beställt tjänster alternativt inte erhållit det som beställts. Vidare har företrädarna för bolaget felaktigt försökt förmå konkursförvaltningen att betala ut stora summor i lönegaranti. Vid utredningen har det visat sig att namngivna personer aldrig arbetat för bolaget.

Typfall som ingår i kategori B

- 1) Bolag som i samband med lönsamhetsproblem inte redovisar samtliga intäkter och/eller att löner utbetalas utan att skatt och arbetsgivaravgifter redovisas.
- 2) Bolag som strax innan konkurs överläts till en s.k. målvakt. Någon ytterligare brottslighet kan inte påvisas. (Se vidare aktiebolagslagens regler om regler kring styrelseledamots skyldigheter att ta del av bolagets verksamhet och de straffsanktioner som finns vid överträdelse av dessa regler, ABL 8 kap samt 30 kap)

- 3) Bolag där bokföring saknas en period innan konkurs trots att verksamhet pågått. Bl.a. uppmärksammas att större belopp överförts från bolagets bankkonto till bolagets företrädare.
- 4) Vid kontroll av vårdgivare uppmärksammas differens mellan underlag till Försäkringskassan avseende utbetalningar och det som faktiskt bokförts.

Typfall som ingår i kategori C

- 1) Bolag som inte upprättat bokföring period innan konkurs. Bolaget omfattas av regelverket kring senareläggning av bokföring.
- 2) Bolaget har lagt ner sin verksamhet och inte lämnat årsredovisning.
- 3) Bolaget har under verksamhetsåret lämnat s.k. förbjudet lån till en styrelseledamot vilket inte reglerats i samband med bokslutet.

Vidare omfattar kategori C brister som består av okunskap eller sjukdom. Utfallet av kategoriseringen av bolagen återfinns i bilaga 3.

Författare till rapporten:

Henrik Lundin Strategisk ekorevisor
Lena Backeström Ekorevisor

Rättsenheten Ekobrottsmyndigheten
3:e Kammaren i Stockholm